

Szép mesterségek kezdete

Egy bizonyos életkort és társadalmi állást elért emberek (férfiak és nők) többsége az úgynevezett civilizált államokban előbb-utóbb találkozik a testről készült mértékvetel aktusával. Ha járt már mérték utáni szabóságban, vagy forgatott már igazi divatlapot a kezében, látnia kellett a számokra lefordított adatok és arányok rajzi megfelelőjét is. Aki kizárólag „konfekciós” ruhát hord, az is tudja, hogy a tömeges előállítás technológiai folyamatában valahol ott vannak és kulcsszerepet játszanak a rajzok, a szabásminták úgy is, mint tervek és úgy is, mint az ideális, azaz abszolúte átlagos alkat paraméterei. (Vö. Dürer elmékedései a kompiláció útján előállítható isteni szépségről.) Az viszont bizonyára keveseknek ötlük eszébe, amit Vincze Ottó ismert föl, tudniillik, hogy az emberi burok műszaki rajza és a művészi rajz között el nem hanyagolható, érdemi összefüggés van. Mindkettő a lényeg lineáris rögzítésének eszköze. Tanulság: legköznapibb tevékenységeink közben is szakítsunk néha időt a dolgok végső értelmének fűrkészésére! Ha igaz, hogy minden ember művész, akkor annak is igaznak kell lennie, hogy mindenki filozófus, azaz többszörösen is Szaturnusz jegyében járunk. Ez pedig baljóslatú dolog. A bajok ott kezdődnek, hogy vonal a természetben tulajdonképpen nincs is. A vonal, ami nélkül „nap el nem múlhat”, olyan magas fokú absztrakció, ami csak fogalmilag ragadható meg. Minden evvel ellentétes tapasztalat csupán érzéki csalódás, látszat. Célszerű lesz tehát megkülönböztetnünk spirituális és materiális vonalat. A művészet persze mindkettővel él, mert vonal az is, amit olasz eredetű műszóval disegnónak nevezünk, s a festett, faragott, mintázott műalkotások rajzzá desztillálható vizuális esszenciáját fejezi ki, s vonal az is, amit a rajzeszköz hagy a papíron, a „hideg” tû a rézlemezen. A vonal lehet segédeszköz, szerkesztővonal, s lehet végcél, testetlen vagy testet öltött körvonal, ami önálló esztétikai potenciálja mellett mindazt jelöli, amit körbezár. Ferenczy István allegorikus szobrát, a művészet eredetmondáját a kedvese árnyékát körberajzoló pásztorlány alakjában megjelenítő „Szép mesterségek kezdetét” Kazinczy nem véletlenül nevezte Graphidionnak, s bizonyos, hogy e név nemcsak a föld porába rajzolt, hanem az alak által a térből kimetszett szép ívű vonalra is utalt. A vonalnak, aminek létezését Delacroix kategorikusan tagadta, Vincze Ottó egyenesen szobrot állít. Ónrudacsokból lapítja, kalapálja ki, s növeszti bele a párhuzamos síkok által határolt rétegek sorozataként felfogott térbe. Ez a kétszeresen is térbeli, mert teret foglaló és teret jelölő vonal eloldhatatlanul kötődik a síkhoz: a fal tömör, anyagi síkja nélkül nem volna mire támaszkodnia. Szakaszait kicsiny, fém távtartók segítik az anyagi egzisztenciával együtt járó gravitáció leküzdésében, s ezek működnek közre a fallal párhuzamos virtuális sík létrehozásában is. Az így keletkező két és fél dimenziós rajzolatok azután árnyékot vetnek a fal síkjára, hogy a kép s a kép képe csalóka interferenciában olvadjon össze.

Vincze Ottó szabásmintái talált motívumok, forrásuk egy létező divatszabászati sémakönyv. Aligha lehet azonban véletlen, hogy ki mit talál a vizuális hulladékok végtelen ócskapiacán. Egy egzisztenciálisan (úgy, ahogy Fülep érti) szentendrei művész a Vajda és Korniss által a harmincas években kidolgozott szentendrei program, a „konstruktív szürrealista sematika” posztmodern, a dupla fenekű idézettechnika révén egyszerre ironikus és áhítatos folytatásának lehetőségét is fölfedezheti e leletekben. Az egyszerű körvonalrajzzá párolt vajdai motívumtár transzparens montázsra és a papírkímélés okából egymásra rajzolt különböző szabásminták vonalhálója között kapcsolatot teremteni akár blaszfémia is lehetne. A karikává remekelt méterrúd és a karikára feszített harisnyanadrág abszurditása pontosan olyan messze van Vajdától, mint az ezredvég multikulturalizmusa a háború előtti Szentendre etnikai és vallási mozaikjától. Ám a nyomorúságból papírt használó Vajda végletesen elanyagtalánított rajzát egy szakrális tárgyakat készítő ötvös és egy bádogosmester technikájának kombinálásával megidézni: sokkal több, mint szimpla hommage.

Várkonyi György